

UDK: 636.2.085.5:637.5.04(575.1)

Saydullayev Alisher Fayzullo o'g'li

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

"Chorvachilik va veterinariya meditsinasi" kafedrası assistenti

ORGANIK MOL GO'SHTI ISHLAB CHIQARISHDA MINERAL

QO'SHIMCHALARNING SAMARADORLIGI

Anotatsiya: Maqolada mol go'shti ishlab chiqarishda mineral qo'shimchalarning samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasining qo'llanilishi yosh qoramollarning o'sish sur'atlarini oshirishga, go'sht unumdorligini yaxshilashga hamda ishlab chiqarish rentabelligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, ekologik toza mahsulotlar bozorini kengaytirish va iste'molchilar uchun qulay shart-sharoit yaratish masalalari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Mol go'shti, ekologik mahsulotlar, organik qo'shimchalar, chorvachilik, "Multivit+Mineralien", qo'shimchasi, go'sht unumdorligi.

Saydullayev Alisher Fayzullo o'g'li

Assistant at the Department of Animal Husbandry and Veterinary

Medicine, Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnologies

EFFECTIVENESS OF MINERAL SUPPLEMENTS IN ORGANIC BEEF

PRODUCTION

Abstract: This article analyzes the effectiveness of mineral supplements in beef production. The research findings indicate that the use of the mineral supplement "*Multivit+Mineralien*" contributes to accelerating the growth rates of young cattle, improving meat productivity, and increasing the profitability of production. Additionally, the article discusses the expansion of the market for environmentally friendly products and the creation of favorable conditions for consumers.

Keywords: Beef, organic products, organic supplements, animal husbandry, *Multivit+Mineralien*, supplement, meat productivity.

Kirish: Mol go'shti butun dunyoda eng mashhur go'sht turi hisoblanadi. Uning yuqori oziqaviy qiymati va optimal yog'-oqsil muvozanati sababli, u inson ratsionida muhim o'rin egallaydi. Ekologik toza va organik mahsulotlarga bo'lgan talab ortib borayotgan bo'lsa-da, O'zbekistonda organik go'sht mahsulotlarining iste'moli nisbatan past darajada qolmoqda. Ushbu maqolada go'sht chorvachiligida ekologik toza yem qo'shimchalari, xususan, "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasining samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi – ushbu qo'shimchaning go'sht mahsulotlarining sifati, tirik vazn ortishi va iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini o'rganiladi.

O'zbekistonda, xuddi butun dunyoda bo'lgani kabi, eng mashhur go'sht turi qoramol go'shti hisoblanadi. Mol go'shti yuqori oziqaviy qiymatga ega bo'lib, aholi ratsionida muhim rol o'ynaydi. Oqsillar va yog'larning optimal nisbatiga ega bo'lishi, shuningdek, qo'y va cho'chqa go'shtiga qaraganda kamroq xolesterin saqlashi sababli, sog'lom ovqatlanish tarafdorlari aynan shu go'sht turiga afzallik beradilar.

Adabiyotlar tahlili. Hozirgi vaqtda o'simlik va hayvon xomashyosidan tayyorlangan, organik ishlab chiqarish qoidalariga muvofiq ishlab chiqariladigan, qayta ishlanadigan, sertifikatlanadigan, belgilanuvchi, saqlanadigan va sotiladigan qishloq xo'jaligi mahsulotlari alohida talabga ega. Bunday mahsulotlar biologik jihatdan qimmatli xususiyatlarga ega. Biroq, barcha O'zbekistonliklar ham ekologik toza mahsulotlarga o'tishga tayyor emaslar. Bugungi kunda O'zbekiston aholisining aksariyati "organik mahsulot", "ekologik mahsulot" yoki "biomahsulot" brendlari ostidagi oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish imkoniyatiga ega. Organik mahsulotlarga bo'lgan talab, asosan, aholisi zich joylashgan, ekologik sharoiti yomon va aholining to'lov qobiliyati yuqori bo'lgan yirik megapolislarda shakllana boshlaydi. Talabning rivojlanishiga quyidagi omillar to'sqinlik qiladi: organik

mahsulotlarning yuqori narxi, aholi orasida organik mahsulotlar to'g'risidagi xabardorlikning pastligi va iste'molchilarning bilimsizligi. Ko'pgina iste'molchilar maxsus yordam bo'lmasa, organik mahsulotlarni noorganik mahsulotlardan ajrata olmaydilar. Xalqaro me'yor va qoidalarga teng keladigan organik mahsulotlarni standartlashtirish, sertifikatlash va nazorat qilish tizimlari mavjud emas [5].

Iqtisodiy va ekologik sabablarga ko'ra, ozuqa ratsionining muvozanati pasayishi fonida, oziq-ovqat metabolizmini tartibga soluvchi va yemdan foydalanish samaradorligini oshiruvchi turli ozuqaviy qo'shimchalari yordamida oziqlantirish tizimlarini takomillashtirish usullari keng qo'llanilmoqda [1, 3, 6]. Ekologik jihatdan toza qo'shimchalarga katta e'tibor qaratilmoqda. Bunday qo'shimchalar nafaqat hayvonlarning salomatligi va mahsuldorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, balki olinayotgan mahsulot sifatini ham yaxshilaydi [4].

Yuqorida bayon etilgan holatlar bilan bog'liq holda, ekologik toza mahsulotlar bozorini kengaytirish va iste'molchilar uchun ularni yanada qulayroq qilishga imkon beradigan organik mahsulot ishlab chiqarishning samarali usullarini ishlab chiqish va joriy etish katta ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqot davomida mol yosh chorvachiligining o'sish sur'atlariga "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasining ta'siri o'rganildi. Tajriba ilmiy-ishlab chiqarish sharoitida o'tkazildi va tajriba hamda nazorat guruhlari shakllantirildi. Har ikkala guruh bir xil sharoitlarda boqildi va ularning ratsioni o'zaro moslashtirildi. Tajriba guruhining ratsioniga "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasi qo'shildi, nazorat guruhi esa odatiy ratsion bilan boqildi.

Tajribalar davomida quyidagi ko'rsatkichlar baholandi: tirik vazn va uning ortish sur'atlari; absolyut tirik vazn ortishi; o'rtacha kunlik vazn ortishi; so'yish natijalari, go'sht unumdorligi va sifat ko'rsatkichlari.

Hayvonlarning tirik vazni 12 va 18 oylik yosh davrlarida o'lgandi. Shuningdek, nazorat so'yish natijalari asosida go'sht chiqimi, sovutilgan tana bo'laklarini suyakdan ajratish orqali sof go'sht tarkibi va uning miqdori aniqlandi. Olingan ma'lumotlar statistik jihatdan tahlil qilinib, guruhlar o'rtasidagi farqning ishonchliligi baholandi.

Tadqiqot natijalari. O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasi mol yosh chorvachiligining o'sish sur'atlariga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Tajriba guruhi buqachalari nazorat guruhi buqachalariga nisbatan yuqori tirik vazn ko'rsatkichlariga ega bo'ldi.

12 oylik yoshda tajriba guruhi buqachalarining o'rtacha tirik vazni 337,2 kg ni tashkil etdi, bu nazorat guruhi bilan solishtirilganda 25,1 kg yoki 7,4 % ga yuqori ekanligi aniqlandi ($P<0,05$). 18 oylik yoshda esa tajriba guruhi buqachalarining o'rtacha tirik vazni 547,4 kg ga yetib, nazorat guruhi bilan solishtirganda 9,2 % ($P<0,01$) ga ortdi.

Tajriba davomida absolyut tirik vazn ortishi tajriba guruhida 286,7 kg ni tashkil etdi, bu nazorat guruhidan 27,9 kg ko'proqdir. O'rtacha kunlik vazn ortishi esa tajriba guruhida 10,8 % ($P<0,05$) yuqori bo'ldi.

Nazorat so'yish natijalariga ko'ra, tajriba guruhi buqachalarining so'yilgan go'sht massasi nazorat guruhi buqachalarinikidan yuqori bo'ldi. Ularning o'rtacha so'yilgan tana massasi 304,6 kg ni tashkil etdi va bu ko'rsatkich nazorat guruhidan 11,3 % ($P<0,05$) yuqori ekanligi aniqlandi. Tajriba guruhi hayvonlarida go'sht chiqimi 61,4 % ni, nazorat guruhida esa 60,2 % ni tashkil etdi.

Tananing morfologik tarkibi tahlili shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhi buqachalaridan olinadigan sof go'sht miqdori yuqori bo'ldi. Ularning tanadagi sof go'sht tarkibi 241,4 kg (81,1 %) bo'lib, nazorat guruhiga nisbatan 28 kg yoki 13,1 % ($P<0,01$) ga yuqori bo'ldi. 100 kg so'yilgan tana massasi hisobida tajriba guruhi buqachalarida sof go'sht chiqimi nazorat guruhi bilan solishtirganda 1,5 kg yoki 3,5 % ko'proq ekanligi qayd etildi.

Xulosa: Umuman olganda, o'tkazilgan tadqiqotlar "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasining yosh qoramollarning o'sish sur'atlarini oshirishga, ularning tirik vazni va go'sht unumdorligini yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi.

Tadqiqot natijalari "Multivit+Mineralien" mineral qo'shimchasining yosh qoramollarning o'sish sur'atlarini oshirib, tirik vazn va go'sht unumdorligini yaxshilashini ko'rsatdi. Bu qo'shimcha chorvachilikda samaradorlikni oshirib, ekologik xavfsiz va sifatli mahsulot yetishtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, organik mahsulotlar bozorini rivojlantirish va iste'molchilar xabardorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Volostnova, A.N., Yakimov, O.A. "Stimul" qo'shimchasini iste'mol qilishning broyler jo'jalarning o'sishi va mahsuldorligiga ta'siri // N.E. Bauman nomidagi Qozon davlat akademiyasining ilmiy to'plami. – 2012. – T. 209. – B. 82–86.
2. Mysik, A.T. Chorvachilikning hozirgi holati va uning innovatsion rivojlanish yo'llari // Zootechnika. – 2017. – №... – B.
3. Salyaxov, A.Sh., Yakimov, O.A. Quyonlarni oziqlantirishda mineral qo'shimchalar // N.E. Bauman nomidagi Qozon davlat akademiyasining ilmiy to'plami. – 2017. – T. 230. – №2. – B. 127–131.
4. Semyonov, V.G., Nikitin, D.A., Lopatnikov, A.V. Immunoprofilaktika sharoitida buqachalarning go'sht sifati // Xalqaro qishloq xo'jaligi ta'lim akademiyasi axborotnomasi. – SPb., 2018. – №39. – B. 199–204.
5. The World of Organic Agriculture – 2016: Statistics and Emerging Trends 2016 [Elektron resurs]. – Research Institute of Organic Agriculture FIBL IFOAM – Organic International. – URL: <https://shop.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1698-organic-world-2016.pdf>.

6. Yakimov, O.A., Gainullina, M.K., Volostnova, A.N. va boshqalar. Zeolitli ozuqa qo'shimchasining buqalar hazm tizimi organlarining mikromorfologiyasiga ta'siri // Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences. – 2018. – RJPBCS 9(6). – B. 11221–11229.